

УДК 330.34

Н. І. Демчук,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, ДДАУ

МЕХАНІЗМ ПЛАНУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА РІВНІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто особливості функціонування механізму планування, теоретичні засади планування виробничо-господарської діяльності підприємств, а також проблеми фінансового планування на підприємствах.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

В умовах ринкової економіки і нових форм господарювання підприємства зіштовхуються з рядом проблем, що раніше не виникали. Фінансовий стан може бути стійким, хитким і кризовим. Здатність підприємства вчасно робити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки. Планування масштабів підприємства повинно являти безперервний процес пристосування до мінливих умов ринку, а сама процедура планування повинна бути гнучкою і забезпечувати швидку реакцію на зміну ринкової кон'юнктури.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — дослідити організацію планування та аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проблематику механізму планування на рівні суб'єктів господарювання досліджували відомі вчені-економісти зокрема, Н.П. Лебединський, М.Я. Коробов, П.І. Орлов та К.Я. Петрова, М.Д. Черненко, Пасічник В.Г., В.Й. Шиян, П. Дукер, В.М. Пасічник, Швайка Л.А., Н.М. Євдокимов та інші.

Аналіз стану підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності, тому головна мета фінансової діяльності зводиться до однієї стратегічної задачі —

збільшенню активів підприємства. Для цього воно повинно постійно підтримувати платоспроможність і рентабельність, а також оптимальну структуру активу і пасиву балансу.

Для досягнення поставленої мети необхідно провести детальне вивчення показників і звітності, що характеризують фінансовий стан підприємства в ринкових умовах, і на підставі зроблених висновків запропонувати ефективні заходи щодо поліпшення ситуації, що створилася на підприємстві.

Планування — це свідомо вольова діяльність для визначення цілей підприємства, ресурсів для досягнення цих цілей і передбачення результатів. Таке визначення сутності планування прийнятне як для централізованої, так і ринкової економіки. Механізм планування замінює ринок і ціни. Планування у вузькому розумінні зводиться до відпрацювання спеціальних документів-планів, що визначають конкретні кроки підприємства з досягнення повних цілей у рамках передбачених плановим періодом.

Основні завдання планування на підприємстві: формування цілей діяльності і конкретних завдань, за допомогою яких вони досягаються; створення необхідної бази для перебування структури підприємства та системи управління ним; створення основи для координації діяльності працівників у процесі досягнення цих цілей; забезпечення вибору найліпшого варіанту рішень; формування системи стандартів та показників, за допомогою яких оцінюється результат діяльності підприємства.

У цілому за допомогою планування досягається ефективна ритмічна робота, всього складного організму підприємства, усувається негативний ефект невизначеності майбутнього, забезпечується найповніше використання наявного виробничого потенціалу. З точки зору об'єктів планових рішень, інтервалів планування та інших сторін діяльності конкретного підприємства, можна виділити такі види планів:

1. Стратегічне планування — це довгострокові прогнози попиту, що допомагають менеджерам розв'язати проблеми виробничих потужностей, визначити стратегію випуску продукції, розширювати та розміщувати виробництво, впроваджувати нові технології, визначити періоди та обсяги необхідних інвестицій протягом декількох років.

2. План тактичних рішень — охоплює місячне та квартальне планування, в якому враховується коливання попиту, та розпочинається з пошуку рішень розвитку виробничої потужності на тривалий період часу.

3. Короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий плани.

Іншими словами, поточні та операційні плани, які, з одного боку, об'єднують усі напрями функціонування фірми за поточний фінансовий рік, а з другого — розв'язують конкретні питання функціонування підприємства в короткостроковому періоді, мають вузьку спрямованість, високу міру деталізації і характеризуються великою кількістю використаних прийомів та методів.

4. Фінансове планування полягає у визначенні суми коштів для виконання виробничих планів, джерел їх надходження, частки коштів, яку підприємство перераховує в бюджет, у позабюджетні фонди, кредиторам, банкам та іншим господарчим суб'єктам. У фінансовому плані здійснюється розподіл прибутку, забезпечується збалансованість витрат і надходжень, що дозволяє визначити платоспроможність підприємства та його фінансовий стан. Враховуючи мету фінансового планування, його головними завданнями є: фінансове забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності; встановлення ділових фінансових відносин з партнерами (постачальниками, банками, страховими компаніями, споживачами); вивчення та виявлення внутрішніх резервів мобілізації фінансів підприємства, з метою підвищення його прибутковості; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів; планування виплат у бюджет.

5. Директивне планування — процес прийняття рішень, які мають обов'язків характер для

об'єктів планування. Таке планування може бути ефективним засобом вирішення багатьох завдань, які мають загальнонаціональне значення.

6. Індикативне планування — найбільш розповсюджена у всьому світі форма державного планування макроекономічного розвитку. Основне завдання такого планування — забезпечити зв'язок та збалансованість всіх показників розвитку економіки.

7. Прогнозування — процес передбачення, побудований на ймовірності, науково-обґрунтованому судженні про перспективи розвитку об'єкта в майбутньому.

Головним інструментом фінансового планування у сучасних умовах є фінансовий план підприємства (баланс доходів і видатків), широкі розповсюдження у практиці мають також такі інструменти фінансового планування, як платіжний календар, бізнес-план.

Перспективне фінансове планування визначає найважливіші показники, пропорції та темпи розширеного відтворення, є основною формою реалізації головних цілей підприємства. Перспективне планування включає розробку фінансової стратегії підприємства та прогнозування його фінансової діяльності.

За умов ринкової економіки, самостійності підприємств, їхньої відповідальності за результати діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. На вирішення таких питань і спрямовано фінансову стратегію підприємства. Розробка фінансової стратегії — це галузь фінансового планування. Як складова загальної стратегії економічного розвитку вона має узгоджуватися з цілями та напрямками останньої. У свою чергу фінансова стратегія справляє суттєвий вплив на загальну економічну стратегію підприємства. Зміна ситуації на макrorівні та на фінансовому ринку спричиняє коригування як фінансової, так і загальної стратегії розвитку підприємства. Теорія фінансової стратегії, досліджуючи об'єктивні економічні закономірності ринкових відносин, розробляє форми та способи виживання й розвитку за нових умов. Фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання. Фінансова стратегія охоплює всі форми фінансової діяльності підприємства: оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну політику.

Всебічно враховуючи фінансові можливості підприємств, об'єктивно оцінюючи характер внутрішніх та зовнішніх факторів, фінансова стратегія забезпечує відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, які склалися на ринку товарів. Фінансова стратегія передбачає визначення довгострокових цілей фінансової діяльності та вибір найефективніших способів їх досягнення. Цілі фінансової стратегії мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку та спрямовуватися на максимізацію прибутку та ринкової вартості підприємства. За розробки фінансової стратегії слід враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності підприємства.

Фінансова стратегія підприємства згідно зі стратегічною ціллю забезпечує: формування та ефективне використання фінансових ресурсів; виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства; визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами.

Завданнями фінансової стратегії є: визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей; визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами; фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності; вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості; розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

На підставі фінансової стратегії визначають фінансову політику підприємства за основними напрямками фінансової діяльності: податкова, цінова, амортизаційна, дивідендна, інвестиційна.

У процесі розробки фінансової стратегії особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, повноті виявлення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу при-

бутку, визначенню оптимальної потреби в оборотних коштах, раціональному використанню залучених коштів, ефективному використанню капіталу підприємства.

Важливе значення для формування фінансової стратегії має врахування факторів ризику. Фінансова стратегія розробляється з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи та інших непередбачуваних обставин.

Основу перспективного фінансового планування становить прогнозування, яке є втіленням стратегії підприємства на ринку. Фінансове прогнозування полягає у вивченні можливого фінансового стану підприємства на перспективу. На відміну від планування, прогнозування передбачає розробку альтернативних фінансових показників та параметрів, використання яких відповідно до тенденцій зміни ситуації на ринку дає змогу визначити один із варіантів розвитку фінансового стану підприємства.

Основою фінансового прогнозування є узагальнення та аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників. Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати ці зміни. Результатом перспективного фінансового планування є розробка трьох основних документів: прогноз звіту про прибутки та збитки; прогноз руху грошових коштів; прогноз балансу активів та пасивів підприємства.

Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальному економічному та фінансовим можливостям підприємства, чітко централізовано фінансове керівництво, а методи його є гнучкими та адекватними змінам фінансово-економічної ситуації.

Планування було прерогативою командно-адміністративної системи. Головна мета фінансового плану підприємства полягала у виявленні невикористаних ресурсів і визначенні суми платежів у бюджет, величина якого відповідала перевищенню доходів підприємства над його витратами. Сума та рівень витрат суворо нормувались. Надмірна централізація фінансів за планово-директивної економіки послаблювала економічні стимули для розширення виробництва. Це негативно позначалось на результатах фінансово-господарської діяльності підприємств. Державні дотації в багатьох галузях сягали значних розмірів, оскільки ці галузі були збитковими або малорентабельними.

Фінансове планування є необхідним для фінансового забезпечення розширення кругообороту виробничих фондів, досягнення високої результативності виробничо-господарської діяльності, створення умов, які забезпечили б платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Ринок висуває високі вимоги до якості фінансового планування, оскільки нині за негативні наслідки своєї діяльності відповідальність нестиме саме підприємство. За нездатності врахувати несприятливу ринкову кон'юнктуру підприємство стає банкрутом і підлягає ліквідації з відповідними негативними наслідками для засновників.

Сьогодні фінансове планування потребує переведення на нові принципи організації. Його зміст та форми мають бути суттєво змінені у зв'язку з новими економічними умовами та соціальними орієнтаціями.

Фінансове планування — це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді. Метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності необхідними джерелами фінансування.

Отже, основними завданнями фінансового планування на підприємстві є: забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами; установлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями тощо; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціональності його використання; виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

Фінансове планування дає змогу розв'язати такі конкретні питання: які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні; які джерела їх надходження; чи достатньо засобів для виконання накреслених завдань; яка частина коштів має бути перерахована в бюджет, позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам; як повинен здійснюватися розподіл прибутку на підприємстві; як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самоокупності та самофінансування.

У фінансовому плануванні використовується балансовий метод. Його зміст полягає в тім,

що не тільки балансуються підсумкові показники доходів і витрат, а для кожної статті витрат зазначаються конкретні джерела покриття. При цьому використовуються різні способи: нормативний, розрахунково-аналітичний, оптимізаційні планових рішень, економіко-математичного моделювання.

Суть нормативного способу фінансового планування полягає в тім, що на основі встановлених фінансових норм та техніко-економічних нормативів розраховується потреба господарського суб'єкта у фінансових ресурсах та визначаються джерела цих ресурсів. Згаданими нормативами є ставки податків, ставки тарифів, зборів та внесків, норми амортизаційних відрахувань, норми оборотних коштів. Норми та нормативи бувають галузевими, регіональними та індивідуальними. За використання розрахунково-аналітичного методу планові показники розраховуються на підставі аналізу фактичних фінансових показників, які беруться за базу, та індексів їх зміни в плановому періоді.

Фінансове планування (крім уже згаданих способів розрахунків) потребує широкого використання економіко-математичного моделювання. Цей спосіб уможливорює знайдення кількісного вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, які їх визначають. Економіко-математична модель — це точний математичний опис факторів, які характеризують структуру та закономірності зміни даного економічного явища і здійснюються з допомогою математичних прийомів (рівнянь, нерівностей, таблиць, графіків). Моделювання може будуватися за функціональним та кореляційним зв'язком. Економіко-математичне моделювання дає змогу перейти в плануванні від середніх величин до оптимальних варіантів.

З певною мірою умовності стратегічної діяльності підприємства можна виділити такі етапи: розроблення стратегічної концепції розвитку; відпрацювання тактичних та операційних планів діяльності; формування інвестиційної програми розвитку; бізнес-план на середньо-строковий період; заходи з реалізації бізнес-плану.

Підвищення рівня наукової обґрунтованості планування потребує розробки кількох варіантів планів виходячи з різних умов та шляхів розвитку підприємства з наступним вибором оптимального варіанта фінансового плану. Нині, коли підприємствам надано самостійність у плануванні, вони можуть не складати фінансового плану або складати

його в будь-якій довільній формі, що її вони вважають для себе найбільш прийнятною. Планування є важливою частиною господарської практики. Досвід зарубіжних і вітчизняних підприємств свідчить, що в умовах господарювання, планування виробничо-господарської діяльності виступає важливою умовою функціонування підприємств, їх економічного росту і розвитку. В економічній літературі зустрічається чимало визначень планування.

В.Г. Пасічник вважав, що планування — продумане визначення і систематизація факторів, які забезпечують успішну діяльність підприємства. На його думку, планування пов'язане з визначенням і постановкою цілей організації, виробленням політики, методів, стратегії і тактики, необхідних для їх досягнення [8].

В.М. Ходачек розглядає планування як складну високоорганізовану форму суспільного впливу на соціально-економічні системи, якими є підприємницькі структури; воно полягає у визначенні на базі прогнозних наукових розробок цілей, потреб і параметрів розвитку системи, які розглядаються як орієнтири для суб'єктів господарювання [2].

Н.М. Горемікін вважає, що планування — це процес прийняття на основі систематичної підготовки управлінських рішень, пов'язаних з майбутніми подіями, а головним сенсом планування є підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом цільової орієнтації і координації всіх процесів, виявлення ризиків, підвищення гнучкості та адаптованості до змін [5].

Механізм планування є інструментом оперативної реалізації стратегії підприємства, тобто це послідовність визначених етапів в залежності від різновиду планування. Таким чином, механізм планування є складним процесом, який складається з певної кількості елементів: постановка чи виявлення об'єкта планування; формулювання необхідних завдань; обґрунтування та порівняльний аналіз існуючих планів та результатів; прийняття оптимального варіанту.

Більшість вітчизняних вчених розглядають категорію механізму планування як сукупність засобів, за допомогою яких приймають планові рішення та забезпечується їх реалізація. Механізм планування розкриває внутрішню модель процесу вироблення мети і завдань функціонування підприємства та формування його функцій.

Науковці О.М. Бандурка, М.Я. Коробова, П.І. Орлова та К.Я. Петрова характеризують механізм планування як "процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств" [7].

Методика і техніка планово оперативної роботи визначається: ступенем централізації планової роботи; вибором планово-облікової одиниці; диференціацією планових періодів; складом і методикою розрахунку календарно-планових нормативів; порядком оформлення та руху планово-облікової документації.

Кінцевим етапом планування діяльності підприємства є фінансове планування. Фінансове планування передбачає визначення обсягів необхідних фінансових коштів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з потребами підприємства. Метою фінансового планування є забезпечення, а також вкладання коштів у прибуткові проекти.

Найчастіше при плануванні фінансів підприємства застосовують балансовий метод планування, який передбачає балансування витрат і доходів та визначання джерел покриття потреб для кожної статті витрат. Можуть також застосовуватися: нормативний, розрахунково-аналітичний і оптимізаційний методи планування.

Нормативний метод фінансового планування ґрунтується на встановлених фінансових і техніко економічних нормативах підприємства, на основі яких розраховуються його потреби у фінансових ресурсах.

Розрахунково-аналітичний метод планування — це метод експертної оцінки перспектив розвитку підприємства.

Оптимізаційний метод прийняття планових фінансових рішень передбачає розрахунок кількох рішень та обрання серед них найліпшого. Оперативне планування є завершеною ланкою всієї системи планування і водночас першою фазою в системі оперативного управління.

Розрахунково-аналітичний — це метод експертної оцінки перспектив розвитку підприємства. Ним користуються під час прогнозування прибутків і доходів. При застосуванні розрахунково-аналітичного методу планові показники розраховують, беручи до уваги дані аналізу фінансових показників за минулий рік та прогнозованих індексів їх зміни в плановому році.

Оптимізаційний метод прийняття планових фінансових рішень передбачає розрахунок

кількох варіантів планових рішень, з яких до виконання приймається оптимальний. Оптимізаційна модель може використовувати такі категорії: максимальний прибуток на одиницю вкладеного капіталу; мінімум фінансових витрат на виробничі потреби або на реалізацію інноваційного проекту; мінімум поточних витрат; мінімум вкладеного капіталу та отримання максимального результату; максимум абсолютної суми прибутку.

Економіко-математичні моделі будуються за функціональними кореляційними зв'язками. Вони дозволяють створювати модель реального процесу, розрахувати його оптимальні параметри та визначити кількісні взаємозв'язки між фінансовими показниками та факторами, які на них впливають.

Бухалков М.І. вважає, що в сучасних умовах господарювання доцільно застосовувати не один метод планування, а їх комбінацію, в залежності від реальних умов виробництва та впливу зовнішніх факторів [1, 4].

На думку вчених Тарасюка Г.М. і Шваба А.І., метод стратегічного планування є основою для успішної діяльності підприємства, так як його сутність полягає у створенні потенціалу для виживання підприємства в умовах динамічної зміни зовнішнього середовища, що породжує невизначеність перспективи [3].

У трактуванні В.Г. Пасічник "за своєю суттю фінансове планування в підприємницьких структурах — це сукупність методів і засобів джерел одержання фінансових ресурсів і напрямків їхнього використання для забезпечення господарської діяльності". Такої ж думки щодо визначення фінансового планування притримується Ю.Є. Звянгинцев, який вважає, що "фінансове планування — це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді" [5, 7].

Фінансове планування нарівні господарюючих суб'єктів — це процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств. У ринковій економіці вдосконалення фінансового планування на мікрорівні відбувається безперервно, воно в умовах ринкової економіки має якісно більш суттєве значення для підприємств у порівнянні з директивно-плановою економікою.

Без фінансового планування не може бути досягнутий той рівень управління виробничо-

господарською діяльністю підприємства, який забезпечує йому успіх на ринку, постійне вдосконалення матеріальної бази, соціальний розвиток колективу. Ніякий інший вид планування не може мати для підприємства такого узагальнюючого, глобального значення, бо саме фінанси охоплюють усі без винятку сторони і ділянки його функціонування.

Фінансове планування пов'язане з плануванням виробничої діяльності підприємства. Показники всіх планових фінансових інструментів базуються на планах з обсягу виробництва, асортименту товарів і послуг, собівартості продукції, вони повинні створювати необхідні фінансові умови для успішного виконання цих планів. У цьому основне призначення фінансового планування.

Фінансове планування сприяє виявленню внутрішніх резервів для потреб підприємства. Це забезпечується тим, що, по-перше, воно виходить із необхідності найбільш ефективного використання виробничих потужностей, нової техніки, передової технології виробництва, поліпшення якості продукції; по-друге, виконання планів з прибутку і обсягу інших фінансових ресурсів (наприклад, амортизації на повне відтворення основних засобів) потребують дотримання планових норм витрат праці і матеріальних ресурсів; по-третє, обсяг фінансових ресурсів, який визначається при плануванні, не дозволяє підприємству або утруднює створювати надмірні запаси матеріальних ресурсів, робити позапланові капітальні вкладення.

Із метою вдосконалення механізму фінансового планування на вітчизняних підприємствах, на нашу думку, слід звернути увагу на такі основні положення:

1. Для вдалого здійснення фінансового планування, прогнозування та контролю фінансовому керівнику підприємства рекомендується використовувати достатню інформаційну базу, яка описує індивідуальні особливості фінансової структури підприємства та його стану на ринку, а саме: постанови директивних органів із питань розвитку галузі; державні закони; вихідні дані, які розраховуються відповідними службами підприємства при розробці проекту плану (прибуток, економічні нормативи); результати попередньої роботи зі споживачами із встановлення довгострокових господарських зв'язків та укладення договорів поставок та надання послуг; інформацію про використання трудових та матеріально-технічних ресурсів (із досвіду закордонних компаній); матеріали аналізу виробничо-фінансової діяль-

ності з метою виявлення внутрішніх резервів виробництва та збільшення прибутку підприємства та ін. Інформація, яка використовується для управління, повинна бути сконцентрована на ключових результатах та завжди відповідати обставинам, що склалися. Напрацювання корисної інформації передбачає формування творчого підходу, який допомагає за балансом та бухгалтерським звітом про прибутки та збитки побачити закономірності, які визначають фінансові результати.

2. У період переходу до ринкової економіки важливого значення набуває принцип наукової обґрунтованості фінансового планування, який передбачає економічне обґрунтування фінансових показників, а також відображення в них реальних процесів економічного і соціального розвитку, збалансованості в них усіх фінансових ресурсів.

3. Надання самостійності підприємствам у фінансовому плануванні дасть змогу їм при розробці фінансового плану та в процесі його виконання регулювати розміри доходів та витрат; самостійно визначати джерела фінансування та вишукувати додаткові фінансові ресурси; оптимізувати сам процес планування. Фінансовий план не є догмою, в умовах становлення ринкової економіки підприємство повинно гнучко реагувати на зміни зовнішніх та внутрішніх умов виробництва та збуту.

На кожному відрізку часу співвідношення попиту та пропозиції продукції не є сталим, не залишаються незмінними й інші умови: випуск аналогічної продукції конкуруючими підприємствами, ціни на матеріали, витрати на виробництво та реалізацію готової продукції. Виникає необхідність прослідкувати рух матеріальних та фінансових ресурсів з початку виробництва і до його завершення, щоб дослідити вплив кожного фактору на кінцевий результат.

4. Для досягнення успіху та конкурентоспроможності на ринку підприємству необхідно проводити його аналіз і прогнозування, розробляти цінову політику, постійно перевіряючи її ефективність, вносячи корективи за необхідністю. Тому політика цін є одним з найважливіших елементів фінансового планування діяльності підприємства. Ціноутворення — складний процес, оскільки ціна є величиною принципово нестійкою. На неї впливає стан економіки, кон'юнктура ринку, політика конкурентів, посередники, покупці і т. ін.

Процес ціноутворення повинен відображати загальні цілі підприємства, бути тісно пов'язаним із ними. Кожна компанія повинна пос-

тійно вести роботу зі збору та аналізу цінової інформації про товари, аналогічні своїм, яка використовується при виборі цінової політики. При цьому стратегія цін повинна включати систематичні дії з цінами або планування рішень, пов'язаних із ними, а також стратегії, які діють протягом певного часу для досягнення ширших цілей, що є в загальних або маркетингових планах підприємства.

5. Слід приділити увагу проблемі гнучкості та надійності фінансового планування, актуальність якої зростає зі збільшенням обсягу виробництва, розширенням його структури та номенклатури, умовам, які склалися на ринку реалізації товарів та послуг. Ринкова економіка створює необхідність зміни галузевої структури, складу та основних напрямів вкладення фінансових ресурсів, прискорення зміни цінової політики як способу реагування на потреби ринку.

6. Гнучке фінансове планування необхідно розглядати як процес визначення фінансових потреб підприємства на плановий період, який дає змогу проводити структурну, організаційну, фінансову адаптацію до внутрішніх або зовнішніх умов, що змінюються. Застосування оптимізаційних розрахунків у практиці фінансового планування дає змогу підприємству гнучко та швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, підтримувати свою конкурентоспроможність, прискорювати свій розвиток.

Література:

1. Бухалков М.І. Бюджетное планирование: инструмент оперативной реализации стратегии // Корпоративные системы. — № 1. 2006 г.
2. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / За ред. Москалюка В.Є. — К.: КНЕУ, 2002. — 252 с.
3. Тарасюк Г.М., Шваб А.І. Планування діяльності підприємства. Навч. Посіб. — К.: Каравела, 2003. — 432с.
4. Горемикін В.А., Буголов Є. Р., Богомолов. А.Ю. Планування на підприємстві. — Вид. II., Рилант, 2007.
5. Звягинцев Ю.Е. Оперативне планування ритмічної роботи на промислових підприємствах. — К.: КНЕУ, 2001.
6. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. — К.: Скарб, 2002, 334 с.
7. Пасічник В.Г., Акіліна О.В. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник, К.: Центр навчальної літератури, 2005, 256 с.

Стаття надійшла до редакції 23.06.2009 р.